

KLİNİK ARAŞTIRMA**ERGEN EBEVEYNLERİNİN ERGENLİK
HAKKINDAKİ BİLGİ VE TUTUMLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ**

EVALUATING THE KNOWLEDGE AND ATTITUDES OF ADOLESCENT PARENTS
ABOUT ADOLESCENCE

Nurdan TEKGÜL
Nurhayat DİRİK
Emine KARADEMİRCİ
Burcu BIÇAKÇI
Kurtuluş ÖNGEL

ÖZET

Amaç: Bu çalışma ile; İzmir Tepecik Eğitim Araştırma Hastanesi, Aile Hekimliği Kliniği, ÇİDEM, Gençlik Danışmanlık ve Sağlık Hizmet Merkezi'ne başvuran ergenlerin ebeveynlerine verilen ergen sağlığı ve psikolojisi eğitimi öncesinde ve sonrasında, ergen anababalarının bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç Yöntem: Çalışma, Mart 2012 tarihinde, İzmir Tepecik Eğitim Araştırma Hastanesi, Aile Hekimliği Kliniği, ÇİDEM, Gençlik Danışmanlık ve Sağlık Hizmet Merkezi'nde; kesitsel tanımlayıcı bir anket çalışması olarak planlanmıştır. Toplam 36 ergen ebeveyninin 25'i çalışmaya gönüllü olarak katılmıştır. 11 ana-baba, onam vermediğinden, çalışmaya alınmamıştır. Ergen sağlığı eğitimi aile hekimliği uzmanı ve psikoloğu tarafından yapılan ergen sağlığı ve psikolojisi eğitimi öncesi ve sonrası, 25 ergen ebeveyninin bilgi ve tutum düzeyi 35 soruluk anket ile değerlendirilmiştir. İstatistik analizler SPSS 15.0 programı ile yapılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya alınan 25 ebeveyninden 18'i kadın, 7'si erkekti. Ebeveynlerin yaş ortalaması 45,4 ±0,59 olarak tespit edildi. Çalışmaya katılanların 14'ü ev hanımıydı. Ebeveynlerin tamamı (%100) evliydi. Ebeveynlerin ergenlik hakkındaki bilgi ve tutumlarını değerlendiren sorulara verilen yanıtlar incelendiğinde; "Ergeninizin duygu ve düşüncelerini tüm açıklığıyla sizinle paylaşmasına hazır olduğunuzu düşünüyor musunuz?" sorusuna ön testte 17 kişi "Evet" yanıtı vermişken, son test sonrası 22 kişiye yükselmiştir. Ebeveynlere, ergenler için en gerekli cinsel eğitim konularının hangileri olduğu da sorulmuştur. Ön testte; 12 kişi ile "cinsel yolla bulaşan hastalıklar", 5 kişi ile "aile planlaması", 8 kişi ile "diğer" yanıt alınmıştır. Son testte ise bu soruyu; 10 kişi "cinsel yolla bulaşan hastalıklar", 6 kişi "aile planlaması", 9 kişi ise "diğer" şeklinde yanıtlamıştır. Ebeveynlere; ergen ile aile ilişkilerinde en etkili aile tutumunun nasıl olması gerektiği de sorulmuştur. Bu soruyu ön testte 19 kişi "demokratik yaklaşım", 6 kişi "otoriter yaklaşım" şeklinde cevaplarırken; son testte 25 kişinin tamamı "demokratik yaklaşım" yanıtını vermiştir.

Sonuç: Ergene doğru yaklaşımı göstermek için ebeveynlerin doğru bilgileri içeren kaynaklardan bilgi almaları gerekmektedir. Bunlardan belki de en önemlisi deneyimli sağlık personeli tarafından verilecek ana-baba eğitimleridir. Ebeveyn eğitimle-

Tepecik Eğitim ve Araşt. Hast. Aile Hekimliği Kliniği, Alsancak Semt Polikliniği, ÇİDEM, Gençlik Danışmanlık ve Sağlık Hizmet Merkezi, İzmir

(Uzm. Dr. N. Tekgül, Psik. N. Dirik)

Tepecik Eğitim ve Araşt. Hast. Alsancak Semt Polikliniği, ÇİDEM, Gençlik Danışmanlık ve Sağlık Hizmet Merkezi, İzmir

(Hem. E. Karademirci)

Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Aile Hekimliği Kliniği, İzmir

(Arş. Gör. Dr. B. Biçakçı, Doç. Dr. K. Öngel)

Yazışma: Doç. Dr. K. Öngel

rinin amacı; ergenle ebeveynleri arasında sağlıklı iletişim kurulmasını sağlamak; böylece ergenlerin sağlıklı, mutlu bireyler olarak toplumun parçası olmasını sağlamaktır. Bu amaçla ana-baba eğitimleri artırılmalı, devlet ve özel sektör tarafından desteklenmelidir.

Anahtar Sözcükler: Ana-baba eğitimi, ergenlik, ergen-ebeveyn ilişkileri

SUMMARY

Aim: In this study, it was aimed to assess the knowledge and attitude of the adolescent parents before and after the training on adolescent health and psychology, who were admitted to Izmir Tepecik Training and Research Hospital, Department of Family Medicine, CIDEM, Youth Counselling and Health Service Center for Adolescence.

Material Method: It was a cross-sectional descriptive study, which was performed on March 2012, in Izmir Tepecik Training and Research Hospital, Department of Family Medicine, CIDEM, Youth Counselling and Health Service Center for Adolescence. Twentyfive adolescent parents of the total 35 volunteers were participated in the study. Knowledge and attitude level of the 25 adolescents parents, who received training on adolescent health and psychology by a trained specialist on family medicine and adolescent health and a psychologist, were assessed by a 35-item questionnaire. Statistical analysis were performed by Statistical Package for Social Sciences 15.0 software programe. Data were investigated as percentage.

Findings: Of the 25 parents; 18 (72%) were women and 7 (28%) were men. Avarage age of the parents was 45,4±0,59. Most of the parents were housewife (n:14, 56%). All of the parents (100%) were married. When the answers, given to questions assessing the knowledge and attitudes of adolescents were examined; for the question "Do you think that you are ready for your adolescent, to share his/her thoughts and feeling ?" 17 parents (68%) responded "yes" in pretest; this number incresed 22 (88%) in posttest. Besides; parents were asked about the most necessary sexual education for adolescents. In the pretest; 12 people (48%) gave the answer "sexually transmitted diseases", 2 (20%) "family planning" and 8 (32%) "other". In the final test, this question was replied as "sexually transmitted diseases" by 10 people (40%), "family planning" by 6 people (24%) and "other" by 9 people (36%). Moreover; parents were questioned about the most influential family attitude on adolescent and family relations. This question was answered as "democratis approach" by 19 people (76%) and "authoritarian approach" by 6 people (24%) in pretest and the "demogratic approach" was the answer for 25 prople (100%) in posttest.

Result: To show the right approach to adolescents, parents are required to take information from the right sources with the right information. Perhaps the most important of these is the parent trainings, will be given by experienced medical personnel. The purpose of parent education program is to ensure the establishment of a healthy communication between parents and adolescents; so to make adolescent a part of the society as healthy and happy individuals. For this purpose; parents education must be increased and must be supported by both government and the private sector.

Key words: Parent education, adolescence, teen-parent relations

GİRİŞ

Adolesan dönem; fiziksel ve duygusal süreçlerin yol açtığı cinsel ve psikososyal olgunlaşma ile başlayan, bireyin bağımsızlığını ve sosyal üretkenliğini kazandığı, çok da belirli olmayan bir zamanda sona eren bir dönemdir ve hızlı fiziksel, psikolojik ve sosyal değişmelerle karakterizedir (1).

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 10-19 yaş grubu "Adolesan" yaş grubu olarak, 15-24 yaş grubu ise "Genç" grubu olarak tanımlanmaktadır. Adolesan ve gençlik dönemlerine ait yaşların kesişmesi nedeniyle de 10-24 yaş grubu "Genç İnsanlar" olarak değerlendirilmektedir (2). Genellikle çocukluk ile erişkinlik arasında gelişim dönemi olarak kabul edilen gençlik döneminde (10-24 yaş); fiziksel, cinsel, psikososyal, bilişsel ve ekonomik değişimler yaşanmaktadır (3).

Ergenlere verilecek sağlık hizmetleri bazı açılardan özellik arz etmektedir. Ergenlik döneminde ortaya çıkan büyüme-gelişme ve bunu izleyen bedensel deği-

şiklikler, psikolojik kaygıları, uygun ve sağlıklı beslenme, depresyon, intihara eğilim, tütün kullanımı ve risk almaya yatkınlık ,ergenlere özgü önemli sağlık sorunlarıdır (4). Tüm bu nedenlerle ergenlik dönemi sorunlarını dikkate almak, sorunlarla baş edebilmede gençlere yardımcı olabilmek kaçınılmaz bir gereksinim olarak karşımıza çıkmaktadır (5).

Adolesan dönemde bir genç, çocukluk dönemine göre daha büyük sayılmakla beraber, halen erişkin desteğine gereksinimi vardır (6). Bu noktada gelişim sürecini başarıyla atlatan ergenleri, bu dönemde sıklıkla zorluklar yaşayan ergenlerden ayıran önemli bir özellik; ergenlerin hem ebeveynleriyle hem de akranlarıyla oluşturdukları ilişkilerin niteliğidir. Ergen-ebeveyn/akran ilişkileri olumlu olan ergenlerin çoğu bu gelişim sürecini mutluluk, huzur ve güven duyguları içinde geçirmektedir. Bunlara ek olarak aile eğitim programlarının, akran yardımlaşma gruplarının yaygınlaştırılması, ergenin olumlu yönde davranma olasılığını artıracaktır (7).

Türkiye’de adolesan dönemde sağlık açısından riskli davranışların boyutunu ortaya koyacak çalışmalara gereksinim vardır (8). İstanbul ilindeki lise öğrencileri üzerinde yapılan “Cerrahpaşa Gençlik Sağlığı Araştırması-2000” ile bu konuda ilk veriler elde edilmiştir (9). Ancak bu konuda daha fazla çalışmaya ve adolesanlara yardımcı olabilecek özel merkezlere gerek vardır.

Bu alışma ile; İzmir Tepecik Eğitim Araştırma Hastanesi, Aile Hekimliği Kliniği, ÇİDEM, Gençlik Danışmanlık ve Sağlık Hizmet Merkezi’ne başvuran ergenlerin ana-babalarına verilen ergen sağlığı ve psikolojisi eğitimi önce ve sonrasında, bilgi ve tutumlarının ne ölçüde değiştiği değerlendirilmiştir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışma, Mart 2012 tarihinde, İzmir Tepecik Eğitim Araştırma Hastanesi, Aile Hekimliği Kliniği, ÇİDEM, Gençlik Danışmanlık ve Sağlık Hizmet Merkezi’nde; kesitsel tanımlayıcı bir anket çalışması olarak planlanmıştır. Toplam 36 ergen ebeveyninin 25’i çalışmaya gönüllü olarak katılmıştır. 11 ebeveyn, onam vermediğinden, çalışmaya alınmamıştır.

Ergen sağlığı eğitimi aile hekimliği uzmanı ve psikoloğu tarafından yapılan ergen sağlığı ve psikolojisi eğitimi öncesi ve sonrası, 25 ergen ebeveyninin bilgi ve tutum düzeyi 35 soruluk anket ile değerlendirilmiştir. Anket soruları; ebeveynlerin demografik bilgileri ile ergenlik hakkındaki bilgi ve tutumlarını sorgulamaktadır.

İstatistik analizler SPSS 15.0 programı aracılığı ile yapılmıştır. Veriler yüzde analiz olarak incelenmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya alınan 25 ana-babadan 18’i anne(%72,0), 7’si baba idi(%28,0). Ebeveynlerin yaş ortalaması 45,4 ±0,59 olarak tespit edildi. Çalışmaya katılanların çoğunluğu (14 anne) ev hanımlarından oluşmaktaydı. Ebeveynlerin tamamı (%100) evliydi. Ebeveynlere ait bazı sosyodemografik özellikler aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo.1).

Ebeveynlerin ergenlik hakkındaki bilgi ve tutumlarını değerlendiren sorulara verilen cevaplar incelendiğinde; “Ergeninizin duygu ve düşüncelerini tüm açıklığıyla sizinle paylaşmasına hazır olduğunuzu düşünüyor musunuz?” sorusuna ön testte 17 kişi (%68,0) “Evet” yanıtı vermişken, son test sonrası 22 kişiye (%88,0) yükselmiştir.

Tablo 1. Ebeveynlerin sosyodemografik özellikleri

Özellikler	OS	%
Yaş		
30-44	11	44,0
45-59	14	56,0
Eğitim düzeyi		
İlkokul	9	36,0
Ortaokul	2	8,0
Lise	10	40,0
Üniversite	4	16,0
Meslek		
Ev hanımı(işsiz)	14	56,0
İşçi	1	4,0
Memur	3	12,0
Emekli	5	20,0
Serbest	2	8,0
Medeni durum		
Evli	25	100,0
Eşinin eğitim düzeyi		
Okuryazar	1	4,0
İlkokul	6	24,0
Ortaokul	3	12,0
Lise	9	36,0
Üniversite	6	24,0
Yaşadığı semt		
Balçova	1	4,0
Bayraklı	4	16,0
Bornova	3	12,0
Buca	8	32,0
Karabağlar	5	20,0
Karşıyaka	2	8,0
Narlıdere	1	4,0

Ebeveynlere, ergenler için en gerekli cinsel eğitim konularının hangileri olduğu da sorulmuştur. Ön testte; 12 kişi (%48,0) ile “cinsel yolla bulaşan hastalıklar”, 5 kişi ile (%20,0) “aile planlaması”, 8 kişi ile (%32,0) “diğer” cevabı alınmıştır. Son testte ise bu soruyu; 10 kişi (%40,0) “cinsel yolla bulaşan hastalıklar”, 6 kişi (%24,0) “aile planlaması”, 9 kişi ise (%36,0) “diğer” şeklinde cevaplamıştır.

Ebeveynlere; ergen ile aile ilişkilerinde en etkili aile tutumunun nasıl olması gerektiği de sorulmuştur. Bu soruyu ön testte 19 kişi (%76) “demokratik yaklaşım”, 6 kişi (%24) “otoriter yaklaşım” şeklinde cevaplararken; son testte 25 kişinin tamamı (%100) “demokratik yaklaşım” cevabını vermiştir.

TARTIşMA

Anne ve babalar çocuğun kişiliğinin oluşumunda önemli rol oynayan ilk özdeşme modelleridir. Yaşamın amacı olan ve yaşama anlam katan çocukların sevgi, saygı ve anlayış içinde büyütülmeleri; toplumda katılımcı, kendine güvenen ve üretken bireyler olmaları açısından çok önemlidir (10). Aile içindeki tutumlar, özellikle de anne-baba tutumları, aile üyelerinin kendilik kavramının oluşumunda ve sürdürülmesinde anah-

tar rol oynar. Çocuk yetiştirme tutumları toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılıklar gösterdiği gibi; o toplumdaki aileler arasında da farklılıklar gösterebilir. Bir toplumda her sosyoekonomik grubun kendi kültürüne, yaşam felsefesine ve kendi değer sistemine sahip olduğu, farklı sosyal sınıflardaki ebeveynlerin farklı çocuk yetiştirme tutumu, farklı ödül ve ceza anlayışı ile çocuklarını yetiştirdikleri söylenmektedir. Bununla beraber sevgi ve sevecenlikle ele alınan, güvenli ve demokratik aile ortamında yetişen çocukların olumlu kendilik geliştirdikleri; belirsiz, güvensiz, soğuk aile ortamında yetişen çocukların olumsuz kendilik geliştirdikleri bilinmektedir (11). Yapılan çalışmada ebeveynlere verilen eğitimden sonra ebeveynlerin tamamının çocuklarına karşı demokratik bir tavır takınmak ve onları demokratik bir ortamda yetiştirmek istedikleri belirlendi.

Ülkemizde yapılan bir çalışmada kendilik saygısı ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Demokratik anne baba tutumu çocuğun yüksek kendilik saygısına sahip olmasını sağlarken, otoriter ve ilgisiz tutum düşük kendilik saygısına neden olmaktadır (12).

Cinselliğin, adolesanın gelişiminin doğal bir parçası olduğu bilinmesine rağmen bu dönemde yaşanan cinsellik riskli olabilmekte ve dikkatli olunmasını gerektirmektedir (13). Adolesanların, ebeveynlerin ve toplumun cinsellik hakkında farklı ve/veya karşıt görüşleri bulunmakta ve adolesanlarla ebeveynler arasında bu konuda iletişim eksikliği bulunmaktadır. Cinsellikle ilgili eğitimler sınırlıdır ve ailenin değerleri, ebeveynlerin değerleri, medya tarafından tanımlanan cinsel imaj ve kendi kişisel değerleri arasında sıkışan adolesan; sıklıkla içgüdüsel davranıp, düşünsel olarak hazır olmadan ve önlem almadan cinsel ilişkiye girebilmektedir (14). Yapılan çalışmada da ana-babaların en çok cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda tedirgin oldukları gözlenmiştir.

SONUÇ

Ergene doğru yaklaşımı göstermek için ana-babaların doğru bilgileri içeren kaynaklardan bilgi almaları gerekmektedir. Bunlardan belki de en önemlisi deneyimli sağlık personeli tarafından verilecek ana-baba eğitimleridir. Ebeveyn eğitimlerinin amacı; ergenle ebe-

veynleri arasında sağlıklı iletişim kurulmasını sağlamak; böylece ergenlerin sağlıklı, mutlu bireyler olarak toplumun parçası olmasını sağlamaktır. Bu amaçla ebeveyn eğitimleri arttırılmalı, devlet ve özel sektör tarafından da desteklenmelidir.

KAYNAKLAR

1. Çuhadaroğlu F. Ergenlik Döneminde Psikolojik Gelişim Özellikleri. *Katkı Pediatri Dergisi Adolesan Sayısı* 2000; 21(6): 863-8.
2. TC. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü: Gençlik Danışmanlık ve Sağlık Hizmet Merkezleri CSÜS Eğitimi Modülü, Katılımcı Rehberi. Ankara, Türkiye, 2007.
3. Ercan G. Puberte fizyolojisi: Adolesan Sağlığı. Ed. Ercan O, Alikışifoğlu M, Ercan G. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Sempozyum Dizisi No:43, İstanbul, Kaya Basım, 2005; 9-16.
4. Set T, Çayır Y. Ergenlikte Birinci Basamak Sağlık Bakımı. *Smyrna Tıp Dergisi* 2012; 2(Ek1):31-2.
5. Tekgül N, Göktay GA, Dirik N, Karademirci E, Öngel K. Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Aile Hekimliği Kliniği, Alsancak Gençlik Danışmanlık ve Sağlık Hizmet Merkezi Örneği, ÇİDEM. *Smyrna Tıp Dergisi* 2012; 2(Ek1):33-5.
6. Gençlere yönelik Üreme Sağlığı Hizmetleri 'Cinsel Sağlık / Üreme Sağlığı' no:5-B.
7. Bayraktar F. Olumlu Ergen Gelişiminde Ebeveyn/Akran İlişkilerinin Önemi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* 2007; 14(3):157-66.
8. Karal B, Hatun S, Aydoğan M, Babaoğlu K, Gökalp AS. Kocaeli ilindeki lise öğrencilerinde sağlık açısından riskli davranışların değerlendirilmesi. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 2003; 46:30-7.
9. Ercan O, Alikışifoğlu M, Erginöz E ve ark. İstanbul lise gençlerinde riskli davranışların sıklığı ve cinsiyete göre dağılımı - Cerrahpaşa Gençlik Sağlığı Araştırması- 2000. *Türk Pediatri Arşivi* 2001; 36:199-211.
10. Aruoba O. Benlik. Metis Yayınları, İstanbul, 2005; 12-50.
11. Özcan S, Kurdak H, Akpınar E, Saatçi E, Bozdemir N. Adolesanlarda Cinsel Sağlık ve Sorunlar. http://www.ailehekimligi.com.tr/userfiles/ADOLESANLARDA_CINSEL_SAGLIK_ve_SORU_NLAR.doc/ (Erisim tarihi: 11.12.2011)
12. Haktanır G, Baran G. Gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile anne baba tutumlarını algılamalarının incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* 2005; 5(3):134-41.
13. Nusbaum MRH. (Çev: Dağdeviren N.) Ergen cinselliği, Current Aile Hekimliği Tanı ve Tedavi. Ed. South-Paul JE, Matheony SC, Lewis EL. İcinde:(Çev. Ed. Kut A, Tokalak İ, Eminsoy MG.) Güneş Tıp Kitapevleri, Ankara, 2007; 160-9.
14. Kulaksızoğlu A. Kişisel Gelişim Uygulamaları, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2005.

İLETİŞİM

Doç. Dr. Kurtuluş ÖNGEL
Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Aile Hekimliği Kliniği - İzmir.
Tel: 0 232 469 69 69 /1407-2302